નાજની વ પઠાન

છઠી આવૃત્તિ
પ્રત ૩૦૦૦

સન ૧૯૨૭
હીજરી ૧૩૪૫

માલીક: કીફાયત બુક ડીપો. અહેમદાબાદ નં. ૨૩

નાજની પઠાન.

સના હમ્દ રબકા હય દાયક મુદામ,
કીયા જીસને પેદા સભી ખાસો આમ,
વો સત્તાર ગફાર એઝદ તઆલ,
જો રઝાક ખાલીક વો હય ઝુલજલાલ,
ખલકમેં ઉજાલા મોહુમ્મદ રસુલ,
હુવા દીન જીસકા બકા પર કબુલ;
ખલીફે મોહમ્મદકે હય ચાર યાર;
અબુબકર સીદ્દીક હય યાદ ગાર;
દુયમ યાર ઉનકે હયેં આદીલ ઉમર;
અદલકે ઉપર જીસને બાંધી કમર,
સુયમ યાર ઉસમાન હયેંગે વલી;
સુજાઅતકે સાહેબ ચહારમ અલી;
હસન ઓર હુસે હય નબીકે રતન,
બીબી ફાતમાકે વો હય જાનો તન;
સભી આલ અસહાબ ઉપર તમામ;
નઝુલ ઉનપે રહમત હો હકકી મુદામ;
ઉન્હોકા સના ખા હે હામીદ ફકીર;
દોજગમે ઉન્હીકે વોહીં દસ્તગીર,
સના બઅદ બોલુ મયે દીગર બયાં;
સુનાઉ મયે ચંદ શેઅર હીંદી ઝુબા,
હકીકતકો ઝાહેર કરૂ મયેં અયાં,
હીઝાબે મજાઝીકા બોલું બયાં,
સુના હું મયે એક શહેર સુરત બંદર,
જો બસ્તા હયે તાપી કીનારે ઉપર,
કીનારે ઉપર શેહેર બસ્તા હય ખુબ,

અજબ બ્હાકે લોગોંમે હયગા સરૂપ,
કુદરતી હવેલીચોંકી હેગી કતાર,
અજબ શેહર બસતા હયેજ્યું ગુલ બહાર
વહાં લોગ આતે હએ હર ઠારકે,
તરી ઓર ખુસકી દરયા પારકે,
જો મકકા મદીના હુદેદા અંદર,
તીજારતકો આતે હયેં સુરત અંદર,
કે મકકા વજીદા વ ચીના પટન,
ઉસે છોડકર વહાં કીયે હેં વતન.
કે પુરબ પછમ વ દખન તમામ.
ભી દેહલી વ લાહાર કસ્મીર નામ;
બ્હોત ખલકત હયે વહાંસો ગુજરાતકી
હયે અકસરી ખલક વહાં સો હરઝાતકી
કીતે લોગ તુરકા વ રૂમી વહાં,
હએ હીંદ સીંદ લાહાર કે ભી જવાં,
વતન છોડ અપના વહા રેહ ગયે,
વો સુરત અંદરમે સો જા કર રહે;
બીરાદર વ બેહનુ કબીલેકે તઇ,
ગયે છોડ ફીર યાદ કરતે નહી;
વતન છોડ અપના કીયે વહાં કરાર,
ભાઇ ઓર બેહનોંસેભી દીલ ઉતાર,
સુનો યહાંસે બોલુ મય દીગર બયાં,
હકીકતકો ઝાહેર કરૂં મય અયાં,
બયા અબ સુનો તુમ સભી કાન ધર,
હીંદુ બ્હોત બસતે હયેં સુરત અંદર,
બડે માલદાર ઓર તજ્જાર હે,

કે ફીરઍો નો હામાન કે ચાર હૐં,
હુસ્ન ઓરતો મે સો હય બે શુમાર,
ઝરીનુકે કપડે ગલે બીચ હાર,
નાગર ઝાતમે હૐ નીહાયત જમાલ,
હુસ્નકી તરાવટમેં રોશન હીલાલ,
હીંદુકી રશમ હૐ બ વકતે ફજર,
નહાનેકો આવે સો તાપી ઉપર,
ઉન્હોમેથી એક નાઝની ખુશ શકલ,
નથી શહેરમેં કોઇ ઉસકી મીસલ;
ઝરીનો કે કપડે વ. પોશાક પહેન,
લટકનાર ચલતીથી જ્યું હુર એન,
પેશાની કે ઉપર વોં ટીલા ધરી;
ઉસે દેખ ગીર તે જનાવર પરી,
ચંદરકા ઉજાલા ઉસી પાસ ગહન,
ડાલી અપને ગલેમેં વો માલા મોહન,
દો લબ લાલ લાલીપે લબરેઝ થે,
ગોયા શાહેદો શકકરમેં આમેઝ થે,
કે દંદાંત અંદરથે મોતી જડે,
ઉજાલા હસીકા ઝમી પર પડે,
અજબ સરકે ઊપર બડે બાલ થે,
સુરખ ગાલ ઊસ્કે અજબ લાલ થે,
ચસ્મથી ઊસીકી સો આહુ મીસાલ,
લતાફતમેં થી ખુબ સાહેબ જમાલ,
પાઊં બીચ ઝાંઝનકી ઝમકારથી,
ગજર ઊસકે આગે ગીરફતારથી,
બરસ પાંચ દસકીથી ઊસ્કી ઉમર,

જવાનોં કે દીલમેં થા ઉસકા ગુઝર,
નીકલ ઘરસે બાહેર જો આતી અગર;
કે જું ચાંદ પુનમકા આવે નઝર,
સુંદર નાઝની જબ નિકલતી બહાર,
ઇશકબાઝ ઉસપર થે કરતે નઝર:
અજબ નાઝની ખુબ સાહેબ હુસન,
લટક કર ઉઠાતી વો અપના ચરન,
ન ઝારેકી ખાતીર જવાનાં નીકલ,
દેખેં બહાર આકાર સો ઉસકી શકલ,
કીતે લોગ ખડ઼ે ન વહાંકે તમામ,
નઝારેકો આતે થે વહાંપર મુદામ;
પઠાન એક દેહલીસે આયા વહાં,
વો અજનાસ દેહલીકે લાયા વહાં,
સુબેદારકે વો સો ખીઝમતમેં આએ,
કઇ નઝર સરકાર સોગાત લાએ,
બી નવાબને ઉસ્કી તાઅઝીમકી,
ઉતરનેકી જાગા સો તસલીમકી;
પઠાનને ઉસી જાપે કીતા કરાર,
દો માહ ઉધર ચંદરોઝ શુમાર,
બ વકતે ફજર સેર કરતા નીકલ,
કઇ રોઝ પીછે મીલી એક શકલ;
તબી ખાનને દીલમેં ચેહીકી ફીકર,
કે નહાનેકો જાતી હુએ તાપી ઉપર;
કસદ કરકે પીછે ઉસીકે ચલા,
ઉસી નાઝનીસે નદી પર મીલા
બી રસ્તેમે વો નાઝની ખુશ શકલ;

ચલી આતી આશકકો કરતી કતલ
વો પંજુકો ઝમઝમ બજાતી ચલી,
વો આશક કે દીલકો જલાતી ચલી,
પઠાને નાઝની દેખ તાપી ઉપર,
અલક હોશ ઉશકા ઉડા સર બાસર.
પાનીમે વો કપડે ઉતારન લગી,
હુસ્ન નાઝ અપના બતાને પગી;
ઉડા સાડલાથા જો સર પર ઝરીન,
જુદા કર બદનસે રખા બર ઝમીન
ભી કમખા જો અતલસકા થા કસ કસા;
સીને પરસે કર દુર નીચે રખા
લીબાસ તન ઉપરસે કીયા સબ જુદા
ઝમીં પર દેખા જુ કે ઉગા ચદા
સીનાથા ઉસીકા સો મખમલ મીસાલા,
ભી થા મખમલી બીચ સોનેકે લાલ
દો પીરસ્તાન સીનેકે ગુલઝાર થે,
જપસે બીચ બાગોંકે આનાર થે,
વો અપને બદનસેભીં કપડે ઉતાર,
નંગા સારા અપતકો કરી એક એક બાર,
નદી બીચ જા કર વો નહાને લગી,
અપને સરકે બાલાં ભીગાને લગી,
પઠાન દેખતે તલમલને લગા,
બીરહ બીચ દીલકો જલાને લગા,
નદીકે ઉપર ખાન જાકર ખડા,
નઝર નાઝની પર નીગેસે ધરા
દેખા ખાન ઉસકો દીવાના હુવા

અકલ હોશ ઉસકા રવાના હુવા,
અકલકી શમઆકો પવન જબ લગા,
શામાઆ ઉસકે હાથુમે રેહ ના સકા,
સકલ આદમીકી શમઆકી મીસલ:
કરે આદમી કો ઇશક બે અકલ,
દીવાના હુવા દેખ ઇશકા જમાલ,
ન દેખીથી જગમેં ઉસીકે મીસાલા,
બીરહકી ઉસે લાગી આકર પવન,
ન કરયો જવાના કીસીસે લગન ?
પઠાન અપને દીલમે કીયા યે ફીકર,
કે ઇસ નાઝનીસે કરૂં કુછ હુનર
ઉસી વકત વાં નાર નહા કર ચલી,
અંદર ઉસ જવાં કે લગી તલમલી,
ઉસી પાસ જા કર કીયા યે અરઝ,
કે અયે નાઝની સુન તુ મેરી ગરઝ,
દરદ દીલકા મેરે સુનઉં તુજે.
સીના ખોલ અપન બતાઉં તુંજે;
સભી દીલકી બાતાં કહું મએં અતાલ.
કે અય નાજની તું હયે સાહેબ જમાલ;
મેરા દીલ તેરે પર હુવા હએ ભંવર,
તેરે બીન અકેલા મૈ જાઉં કીધર;
તુજે છોડ મુજકો તો જાના નહીં,
મુજે દીલ લગાના કીસીસે નહીં;
તુ હય કીસકી લડકી મુજે દે બતા ?
મેરા ઓર તેરા જીહુવા એક થા,
તુ હયે શાહઝાદી વયા હયે પરી;

તેરે નૈન દેખે હએ જાદુગરી;
ધરકકા તુ ડાલી ગલે બીચ દામ;
અકલ હોશ મેરા લુટાયા તમામ;
કીયા દીલકો મેરે મએ તુજ પર ફીદા;
પલક એક તુજસે ન હું ગા જુદા.
મેરા આજ તુજસે બડા કામ હએ;
તેરા દેખના મુજકો આરાય હએ,
ગની મત તેરા બોલના એક સુખન,
તેરે બોલને પર ફીદા જાનો તન,
હુવા હું મએં બુલ બુલ તેરે બાગકા;
નીશાના હયે દીલપર તેરે દાગકા,
યે સુન નાજની ને દીયા યું જવાબ;
ગુસ્સે હોકે બોલી તબીયું શીતાબ;

જવાબ—નાઝની ૧

અરે તુરક જાતું યહાંથી પરો.
મુવા તું ધુતારો મુને કયાં મલો !
કે તેઞબેગ ખાંને જો પડશે ખબર,
જાશે જીવ તારો ન રેહશે વકર.
મારો કેડો મેલી તુ જા તારે ઘરે,
યહાંથી નહીં કાજ તારો સરે.
નીકર જા યહાંથી મુવાં તુ તુર્ક ?
નહીં તો નદીમાં તું થાશે ગરક
મારો કેડો મુકીદે અય મુરખ પઠાન;
નહીં તો તારો આજ જાશે પરાન,

સવાલ—પઠાન ૨

પઠાનને કહા નાઝનીકો પુકાર,

તૂજે દેખ કર મએ હુવા બે કરાર'
ગઈ જાન મેરી તેરે હાથમેં,
લે જાઊંગા મએં તુજકો મહેલાતમેં,
ન કર બહોત રૂસવાઇ અય ગુલ બદન,
ફીદા સબ હૈં તુજ પર મેરા જાનો તન,
તેરે પાસ કરતા હું મેં ઇલતીમાસ,
ન કર મેહર અપનેસે મુજકો નીરાસ,
સીતાબીસે બોલો તુમે એક સુખન,
કે મુજ નીમ બીસમીલ કો હાવે અમન,

જવાબ—નાઝની ૩.

કહુ છું જવાંદે અહીંથી પઠાન,
સમજ કેમ મેલી થયો છે અંજાન,
જો તેગ બેગખાં છે શાહેરનો નવાબ,
લુટાવશે તુને ને કરશે ખરાબ,
ગધેડે ચહડાવી તુને મુકશે,
તારી મુછ તોડી મોહમાં શું કરશે,
જગતમાં તારો માન રહેશે નહી.
સીયાનો તને કોઇ કહેશે નહી.
તુ કયાંનો છે રેહેવાશી મુરખ પઠાન !
જાશે જીવ તારો ન રેહશે પરાન,

સવાલ—પઠાન ૪.

ગુસ્સે હોકે બોલા ગઝબસે પઠાન,
નહીં જાનતી મુજકો તુ અય અંજાન
તું ઊસકી હીમાંયત મુજે મત બતા,
કે નવાબભી મુજકો હયે જાનતા.

તુ બાતેં યે કરતી હે સખી રાંડકી,
વો કયા પશમ તોડેગા મુજ ડાંડકી.
મુજે જીવ જાનેકી નહીં હયે ફીકર;
યહાંસે લે જાઊગા તુજકો પકડ.
તુ સુન નાઝની મુજકો મરના કબુલ;
બરહસે ગયા ઝીંદગાનીકો ભુલ,
ખુદા! અબ રખેગા જો મેરી શરમ;
તુ હો જા શીતાબીસે મુજપર નરમ,
મએ આશક હુવા હું સો તેરે ઊપર,
ન જાઊંગા હરગીઝ તુજે છોડ કર.
તુજે છોડ કર અબ મએ જાઊં કીધર?
પરી તુજસી કહાંસે મએ પાઊંગા ફીર.

જવાબ—નાઝની ૫.

કહા નાઝનીને અરે બે ખબર,
તુ ફોડીશ માથું હું જાઇશ ઘર.
મારો કેડો પકડીને તુ જાઇશ કીયાં,
કે તેગબેગખાં છે જો સુબો યહાં.
એવી વાત સાંભળશે યહાંનો નવાબ,
તને લેશે લુટીને કરશે ખરાબ,
મારા બાપ માને જો પડશે ખબર,
તો થાશ ભુંડા ઘનો બે વકર.

સલાલ—પઠાન ૬.

લલક કર પુકારા તબીયું પઠાન
સુનેગા અગર બાપ તેરા બયાન,
સચી બાત કહેતી હએ તુ નાઝની,
હમારા ખુદા હએ જો સાહેબ ધની.

તેરે બાપકી હયે બહોત બદ શકલ,
અગ્લ દેખઊસ્કો કરૂંગા કતલ.
અરે નાઝની સુનતુ મેરા સવાલ,
તેરા બાપ તોડેગા બગલું કે બાલ.
નહીં ડરતા હુ મેં તેરે બાપસે,
તેરા બાપ ના આવે મુજ તાબસે,
ખુદા એક વાહીદસો હયે ઝુલ જલાલ;
ભરોસા ઉસીકા મુજે કુલે હાલ.
તવ્કુલ મેરા હુએ ખુદાકે ઉપર,
ન જાઊંગા હરગીઝ તુજે છોડ કર.
મકર છોડ ચલ અબ યહાંસે શીતાબ,
ઇશક બીચ તેરે હુવા હું ખરાબ.
જલા મત તું આશકકો અએ બે વફા,
જલાનેમે આશકકે નહીં કુછ નફા.
જલાયા જો લૈલીને મજનુંકો સુન,
તો લૈલી વ મજનું હુવે એક તન
આખર લેકે લેલીકો મજનું ચલે,
કે મચશુક લૈલાકો મજનું મીલે
જચસી નુરબાનુંને મોહની ન ડાલ,
મગર બઅદ મઅશુક લેતા સંભાલ.
મ્હોમદ થા આરીફ ઓર બાનું મુક્રીમ,
મુક્રીમ ઓર આરીફ હુએ મુસતકીમ;
ફના કર અપસકો ફના કર ઉસે,
બકા બીચ વાસીલ હો દોનું બસે.
અએસ બહોત આશક વ મઆશુકકો;
મીલે હએં વો આખર હમ આગોશહે.
જાલનેમેં આશકકે હોગા અઝાબ,

અએસા કયું તું હુએ મુજકો કરતી ખરાબ?
કે આખીરકે દીન પર તુ કરલે નજર
સખત હુયે કયામત તું કીજયો ફીકર ?
કયામત સભોં કે ઉપર આયગી
જહાન્નમય જગેહ જો તું પાયગી.
જલેંગે જહન્યમમેં સબ કાફરાં,
મુસલમાન જન્યતમેં પાવેં અમાં;
ઇસી વાસ્તે તુજકો કહેતા હુ મએં,
મુસલમાન હો જા તું દીલ જાનસે ?
હુવા હું દીવાના તેરી ચાલ પર;
નજર નાઝરની કર મરે હાલ પર ?
તેરે બાગકા મએ જો બુલબુલ હુવા,
અકલ હોશ અપના રવાના હુવા.
તેરે ગુલકી પ્હોંચી મગઝમે મેહકાર,
ફંસા દામ તેરેં મે એ આશકાર.

જવાબ—નાઝની ૭.

તું ઘેલો થયો છે અય મુરખ પઠાન.
સમજ કેમ મેલી થયો છે અંજાન ?
મુરખ મુક તારી કંરામાતને,
ભુંડા કેમ કહો છો હીંદુ જાતને ?
હીંદુ જાતમાં છે સૈ મોટો ધરમ,
નાગર જાત બધામાં ઘણી છે ઉત્તમ,
ધરમ છે અમારો બધામાં સરસ;
મીયાં કેમ જાનો છો અમને નરસ ?

સવાલ પઠાન ૮

હાક તબ પઠાન્ને કે સુન નાઝની.
કહુ મૈય જો તુજકો તું સુન પદમની,
તુમહારા ધરમ હએ સબોં મે ખરાબ;
જહન્નમેં તુજકો સો હોગા અઝાબ.
નામર ઝાતમે હએ બહોત બદ રસમ;
કે દુખ્તર પેં લેતે હએ દામો દીરમ;
નહીં કામ અએસા મુસલમાનમેં,
વો કરતે હય નેકીસો હર કામમે
ભંવર હોકે તુજપર સો આયાહું મએં,
તેરે પર સો માયા લગાયાહું મએં.
સજન તેરે નઇનુંકી લાલી કો દેખ,
દયા દીલ મએં તેરે સો હાથોમેં ફેંક.

જવાબ—નાઝની ૯.

સુના નાઝનીને યે દેકરકે કાન,
હયા મુકી ઘેલો થયો છે પઠાન ?
અરે ખાન સાંભળ તું મારી અરજ,
સનેપાતનો શું થયો છે મરઝ !
હકીમ છે શાહેરમાં વઇદ પુછ તું,
ઓસડ દેશે તુને સનેપાતનું:
સાચી વાત કહુ છું ચાલ્યો જા પરે ?
નહીં માથું તારૂં ઉડી જાયરે,
તું ઘેલો થયો છે અરે બે અકલ,
ફરી છે તારી આજ માથાની કલ !

સવાલ—પઠાન ૧૦

કહા તબ પઠાન્ને સો હો બે હીજાબ,

કીયા તેરી મોહબ્બતને મુજકો ખરાબાં,
ગઇ પાસ તેરે હુએ મેરી અકલ,
અરે નાઝની દેખ તેરી શકલ;
શકલ તેરી પર મેં સો બુલબુલ હુવા
તેરે સાથ લાગી હય દીલકી મયા,
જો બન આવે તુજસે વો તદબીર કર
આશક હોવે રાઝી સો તદબીર કર,
લીખા જો અજલમે વોહી હોવેગા,
ઝીયાદા ન કમ ઇસમે કુછ હોવેગા

જવાબ—નાઝની ૧૧

તારે હાથ આવવાની હું તો નથી,
હું પ્રજુછું હરમાન ને મોટા જતી,
વહી લાજ રાખે છે મારી ધની
કે મહાદેવ જેવો છે મારો ધની
ન આવવાની હું છું તારે હાથમાં
મુરખ જા તુ ચાલ્યો તારી વાટમા
તેને માટે કહું છું તને એક વાત,
ખરાબી ન કર તું પઠાન નેક જાત
મારો સસરો છે ઘણો કામ ચાબ,
તુને ગામ આખામાં કરશે ખરાબ,

સવાલ—પઠાન ૧૨.

તું બસ કર ન કર બાત અય નાઝની
તેરે બાપ સુસરસે ડરતા નહી;
તેરે બાપ સુસરા ન હયકા નવાબ
નહી ઉસમેં તાકાત કે બોલે જવાબ.
અઝાબોંસે ઉસ્કે મે ડરતા નહી.

બીના મઓત કોઇભી મરતા નહી,
મરૂંગા અગર મએ જો રબકી રઝા;
વ લેકીન તેરેશે ન હુંગા જુદા;
મરૂંગા તો તુજકોભી લે જાઉંગા
કે પરવાના હોકર સો જલ પાઉંગા,
ઇશક બીચ મરના હએ મુજકો કબૂલ.
તો આશકકા મતલબ સો હોવે હુસલ
મરૂં ગર તેરે ઇશકકે જો ભીતરે,
તો હોંગે મેરે કામ સબ બેસતર
મએ પરવાના હું તુજ શમઆકે ઉપર
શમઆપર તેરે જાન દુગા મગર.
તેરે પાસ મરના હે મુજકો સવાબ,
વલી તુજકુ યહાંસે લે જાઉં શીતાબ

જવાબ—નાઝની ૧૩

અરે ખાન એવી ન કર વાતને
ન કર વાત એવી તું કેસર કને
કેસર નામ ઉપરથી કેટલા જવાન
સુરત શહેર માંહે ગયા છે પરાણ,
કેસરને તમે આજ જવા દીયો!
યાદી હોય દીલમાં તો સમજી લયો.
કેશરને જવા દયો ન રાખો ભરમ!
નહીં તો અમારો ન રહેશે ધરમ,

સવાલ—પઠાન ૧૪

જઅફખાન બોલાકે સુનઅય પરી,
તેરી બાત તુજકો લગી ખુશતરી,
તેરા નામ કેસર સુના આજ મએ,

કે જાઅફ્‌ર વ કેસર સો ઝાત હુએ;
કે હય વાહ વાહ નામ કેશર તેરા
જાઅફ્‌રખાન હુએ નામ રવશન મેરા
કેસર ઓર જાખફ્‌ર દોનુ એક હુએ,
તુમ્હારા હમારા અસલ નેક હુએ;
ભલા આજ તુને બતાયા નીશાન
હમારા મ્હારા કદમ એક જાન;
મેરે સાથ અબ તુમ શીતાબી ચલો,
કસમ રબકી હય તુમ ન ઝઘડા કરો;
કસમ ખાકે ખેંચા હુએ તબ હાથકો,
ખેચા તરફ અપને સુનો બાતકો,
કેસર જઅફરાંની ગુલેગુલ બહાર,
ગલે બીચ રખુંગા કરકે સીંગાર,
સદા મેરે દીલકી તું દીલદાર યાર;
અરે જાફીરાની ગુલેગુલ બહાર.

જવાબ—નાઝની ૧૫

સમો રાખ મુરખ તારા હાથને !
અભર છાટ લાગે છે અમ ઝાતને
તાપી પુજવાનું મેલું આજથી,
નહાવા નઆવીં બીયુ લાજથી.
લાગે લાજ મુને એવી વાતમાં
જનમની કુંવારી છું નગર જાતમ

સવાલ—પઠાન ૧૬

કહા તબ પઠાનને કે સુન કાન ધર;
કીસી તોર દીલમે ન કર તું ફીકર ?
નહાનેકો આવે હુએ તેરી બલા,

કે ઘર બીચ તુજકો હએ ન્હાના ભલા;
ખાસે મહલ મેરે ને ખાસે હરમ,
નીલ્હાવે તુઝે આબ કર કર ગરમ.
વહીં ભરકે પાની નેહલાપે તુજે.
ઝુલેમેં બીઠા કર ઝુલાવે તુજે;
કે હએ હૌઝ બડી મેરે મેહલમેં,
દેખો બાગ બાડી શો ખુશહાલમેં.
વહાં ઘરમેં લોંડી સુનો ચાર હએ.
સદા તેરી ખીદમતમે હાઝર રહે,

જવાબ—નાઝની. ૧૭

બરી તારી લોંડી બળે તારો ઘર,
અકરમી મુવા તુ અરે બે સબર ?
બળે તારો ઝુલો ને તારો હરમ.
મુકી લાજ તેં તો મુઆ બે શરમ,
લોંડી હરમ તારા બતા મત પઠાન;
મારો ફેરો દે મેલ તું બદ ગુમાન !
નાગર ઝાત માંએ છે એવી રસમ,
નદીમાં ન્હાવાનો મોટો ધરમ,
નદીમાં ન્હાવાને ન હું આવતી;
વીપરીત પડશે માથે ન હું જાનતી !
કુંવારી છું બાલક વરસ બારની,
કબીલામાં મોટી છું ઘર બારની

સવાલ—પઠાન ૧૮

કબીલા તેરા તું મુંજે મત બતા
નાગર જાતસે કયા પશામ ટુટતા.
હઝારોમે બસ હું અકેલા પઠાન,

પલક મારનેમેં ઊડાઊ નિશાન;
કતલ કરકે ઉનકો પીછે મએ મરૂ.
મએં મરનેકો આયા અભી કયા ડરૂં.
ઇસી જાપે મરના મુજે હુએ કુબુલ.
કીયા ઇશ્ક તેરેને મુજકો મલુલ.
યકીન જાન હરગીઝ ન છોરૂ તુજે;
તેરે સાથ મરના સો હોગા મુજે.

જવાબ—નાઝની ૧૯.

હરીનાથ પ્રભુ છે વાંકો પઠાન,
કમરમાં કટારી ખભે છે કમાન;
ધરમનાથ મહાદેવ આસાપરી,
વીપત પડશે એવી ન હું જાનતી ?
અરે ખાન સાંભળ તું મારો ઝીકર !
મએ પુજ્યા છે દેવતા ને મોટા પાથર.
તેણે લાજ રાખી છે મારી ઘણી,
વીપરીતથી મુકાવે છે એવા ધણી,
એવી વાત જાની તું શું આવશે,
તારો માથો પલમાં કપાઇ જશે,
તેને માટે કહું છું મુને મુક તું !
એવા કામ ભુંડાથી અબ ચુક તું ?

સવાલ—પઠાન ૨૦

દીયા તબ પઠાનને સો યું કર જવાબ,
હીંદુકો મુસલમાન કરના સવાબ;
શીતાબીસે કલમા નબીકા કહો,
ફરામોશ દીલમે ઝરા ના રહો.
મુસલમાન જો હોવે તો હોવે શરફ,

કુફર છોડ આવે નબીકી તરફ
તેરે બાપ સુસરેકી મતકર ફીકર,
મેરે ઘરકે અંદર તુ ચલ એશ કર

જવાબ—નાઝનિ ૨૧

નાગરનિ જો હુ છું છબીલી મોહન
મુસલમાન તમો છો હૈયાના કઠન,
અકલ હોશ તુમ માહે દેખી ઘની,
તમે છો મોટા ને હું છું નાની,
ફીદા છે તારા પર યે મારો પરાન
કરૂં આજ કુરબાન મારો જીવ જાન,
કબીલા કુટુંબથી હું નોખી પડી
આપો મને દીલથી હવે દીલબરી !
અરે ખાન તું સાંભળ મારી અરજ
બીજી ઇસતરી તુમ ન કરના ગરજ;
એવિ બાતનો તુમ મને કોલ દીયો;
તો કુરબાન તુમ પર છે મારો જીયો

સવાલ—પઠાન ૨૨

કહા ત પઠાનને કે લે કોલ તું.
શીતાબીસે કલમા અભી બોલ તું.
તેરી બાત મુજકો સભી હુએ કબુલ
વસીયત તેરીકો ન જાઉંગા ભુલ
કસમ મુજકો ઉસકી જો વાહીદ ખુદા
દુજે ઉનકે હબ જો નબી મુસ્તફા
મએ તુજ બીન કીસીસે નાચારી કરૂં
તેરી યાદ દીલમે હમેશા ધરૂં
દીયા કઓલ હરગીજ ન પીછા ફીરૂં

ખુદા ઓર નબીસે હમેશા ડરૂં,
જીને અરશો કુરસી સીતારે કરે
બના કર ઉન્હોમે યે સારેજડે.
ઉસીકે મએં ફરમાનસે ના ફીરૂં,
મએં નામે ખુદાપર સો કુરબાન હું.

જવાબ—નાઝનની ૨૩.

યહી બાત સુન નાઝનિ ખુશ હુઇ,
મીયાં તારી વાતો ઉપર હું મુઇ;
તમારી યે ચાદર ઓઢાડો મુને,
મંગાવીને ડોલી બેઠાઓ મને;
મુસલમાન મુને કરો આજ તુમ,
મેલુ આજથી હું મેં મારો ધરમ,
તમારા મુલ્લાને તેડાઓ તમે,
મુસલમાનિ શરતો બતાવો મને
પઠાનને વહીં એક હબશી ગુલામ,
સુનો તુમ જરા ઉસકા યાકુબનામ,
પઠાનને શો યાકુબકો યું કહા,
સીતાબીસે આખુંન કો લા બુલા ?
કહો જાકે આખુનજીકો સલામ
બયાં અરઝ કરના યે મેરા તમામ.
વો યાકુબ વહાસે રવાના હુવા,
સીતાબીસે આખુંન કે પાસ જા,
કહા ઉસકો ખાવીંદકા અવ્વલ સલામ,
બયાં સરગુસ્તા કયા સબ કલામ.
ચલા વહાંસે જલ્દી વો મુલ્લાં ગફુર,
બ-હમરાહ યાકુબ ખાંકે હઝુર;

બજા લોકે આદાબ બેઠા વહીં,
બયાં સબ સુનાયા હય ઉસકે તઈં,
અગર હો ઇજોઝત તો ઇસ્લામ પર;
મએં લેઆઉ ઉસકો મુસલમાન કર.
મદદ તુમ કરો ઇસ્કી ઇસ આન પર,
યે ઓરત હએ આતી સો ઇમાન પર;
મુસલમાન હોતી હએ દીલો જાનસે,
વો ચાહતી હએ નીસબત જઅફરખાનસે,
જાફરખાન ઉપર વહ કુરબાન હએ,
સાબીત દીન ઉસકાભા ઇમાન હએ.
કહા મુલ્લાસે નવ્વાબને કાનમેં,
કે શાહીદ હું મએં ભી ઇસી કામમેં;
મુસલમાન કરના ઇસે હએ સવાબ,
અયસે કામ અંદર ન કરના હીજાબ;
અગર મીલ કરેં કાફીરા કીલો કાલ,
શેહરસેં ઉન્હોંકો મએ દુગા નીકાલ,
કરો જાકે આખુંન સાહેબ ભલા.
કે હએ કામ નેકીમેં મેરી રઝા,
શીતાબીસે જાકર કરો કાર ખાએર,
ન કરયો તુમે કાર નેકીવ દેર,
યે સુન બાત આખુંન વહાંશે ચલા,
જઅફરખાનસે આકર ખુશીસે મીલા;
સુરત શેહર સારેમેં ફેલી ખબર.
ઉઠા ચરચા ઉસકા સુનો ઘર ઘર;
મીલે કાફીરાં સબ શેહરકે તમામ,
જઅફરખાસે લડને લગેલા કલામ,

પઠાન ઔર નાગરમે ઝગડા પરા;
લડાઇકે ઉપદ સો લશ્કર ખડા,
ઇધરસે યે નાંગર ઉધરસે પઠાન;
સોપાહીને લશ્કર લગાએ નીશાન,
લડાઇકો જાકર સો મએદાનમેં;
ખડે જાકે મએદામેં હો સામને,
કવી દેખ મુસલમાકો ભાગે કુફાર;
ફીએ જાકે સરકારમેં યુ પુકાર.
કહા જા ઉન્હોંને સો દરબારકો;
હમારી અરજ સુન અય સરદાર તું.
સુરત શેહરમાં યે થયો છે જુલમ;
મુસલમાન યહાંના કરે છે હુકમ.
મુસલમાન એવા અકારા થયા,
બધી ઝાત હીંદુ નાહરા થયા.
હમારે કહ્યાનો ન રયો છે ધરમ:
કહ્યામાં ન આવે છે દીલનો મરમ
તભી નકુ અયસા કહા હુએ નવા,
કયા ઝુલમ હુએ તુંમપે કેહદો શીતાબ
હમારે શેહરમે ઝુલ્મ નહી જરા
તમારે ઊપર ફીયા હુવા માઝરા
ખુશીસે અગર કોઇ લાવે યકીન
મના જો કરે તો હોવે ઓ લાઇન
સબ દીનોંસે દીન મોહમદ હુએ સચ્ચા,
ઇસીમે જો આયા યકી વો બચ્યા,
મના કયું કરે જો મુસલમાન હુએ !
અગર ઊસકા સાબીત જો ઇમાન હુએ.
તુમારી યેહ લડકીકા પુછો તમેં,

ઝુલ્મ ઉસકે ઉપર કીઆ હમ્ને કીને !
વહાંસેભી આયે વો હોકર તબાહ,
બએઠે જાકે ઘરમે હુઅ બેઆસાહ;
ભી મુલ્લા ગફુરને નીકાહ તબ પઢે,
મતાલીબ સભી ખાનકે હાસલ હુવે,
સરચોસ ઝરી કાભી ઘોડા મંગા,
બ્હોત માલો ઝર ઉસ્કો દીગર દીયા!
મુલ્લા તબ ખુશી હો રવાના હુવા,
બજે સાદીયાને હએ સુરત મને,
શેહરકો કીયા મેઝમાનો ઉન્હે
શરફ હઅ મુસલમાકા સબ પર ઉતમ
કીસા નાગરીકા સુનાથા અસલ
કીયા ઉસ્કે ઉપરસે મએને નકલ:
બનાયા હું કીસ્સા બડે સોઆકરે
લતાફત નઝાતક કે પુર ઝએ ઓકસે,
લીખા ઇસકો મએને સો અંજારમેં
મહીને મુબારક સો રમઝાનમેં
જો તારીખ રમઝાકીથી બીસવી
વો થી નેક સાઅત સુનો પાક-દી
અય હામીદ બરા અબ તુ બકબક ન કર
પુરા કર તુ કીસ્સા અબ ઝુદદર
ન કર ઇસકે આગે તુ અબ કુછ કલામ;
નબીપર તુ ભેજ દરદો-સલામ
વો: હામીદ: કી કહતે સુનો ઝાદ બુમ;
ઇસ કિસ્સેકી હુઇ અંજારમેં બસકે ધુમ.

તમામ શુદ.

મુદ્રણસ્થાન: ધી આનંદ પ્રી. પ્રેસ. ધીકાંટારોડ-અમદાવાદ
મુદ્રક: ચીમનલાલ જીવરામ